

Den Haag, 30 juni 2022

Een mensgericht en inclusief Nederlands buitenland- en veiligheidsbeleid

In 2022 loopt de huidige geïntegreerde buitenland- en veiligheidsstrategie (GBVS) af. In 2018 werd deze strategie gepubliceerd na oa uitgebreide consultatie van het maatschappelijk middenveld. Belangrijke fundamenten werden in deze strategie gelegd, zoals het bevorderen van *human security* en het aanpakken van de grondoorzaken van conflict, een en ander in lijn met de nationale agenda van VNVR-Resolutie 1325 over vrouwen, vrede en veiligheid¹. De huidige oorlog in Oekraïne en de wereldwijde impact ervan toont hoe cruciaal deze fundamenten zijn, evenals de blijvende steun voor burgers, vrouwen en mannen, gender non-conforme mensen, jongeren, die inzetten op vrede en veiligheid voor iedereen.

De leden van WO=MEN Dutch Gender Platform roepen op bovengenoemde fundamenten de komende jaren niet uit het oog te verliezen. Veranker ze juist steviger in ons buitenland- en veiligheidsbeleid, conform alle nationale en internationale kaders en afspraken die Nederland de afgelopen decennia mede opzette en bekrachtigde. Sluit daarbij aan op het normatieve kader van het door het kabinet aangekondigde Feministisch Buitenland Beleid, dat zich richt op de bescherming van rechten, gelijke representatie van vrouwen en mannen in beleidsontwikkeling en -uitvoering, budget dat tegemoetkomt aan iedereen, en een *reality check* tav onverhoopte negatieve gevolgen voor vrouwen en meisjes van beleid of beleidsuitvoering. Zodat Nederland - in eigen land en daarbuiten - legitiem kan blijven opstaan voor de wereldwijd gekoesterde mensenrechten, democratische structuren en rechtsorde.

Specifiek voor de nieuwe Rijksbrede Veiligheidsstrategie en de Nederlandse inzet op het Gemeenschappelijk Buitenland- en Veiligheidsbeleid van de Europese Unie roepen wij op:

1. Prioriteer de implementatie van het Nationaal Actieplan 1325 in alle veiligheidsbeleid

Eind 2020 ondertekende het kabinet het Rijksbrede Nationaal Actieplan rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid 2021-2025 (NAP 1325-IV). Dit NAP 1325-IV lokaliseert de afspraken die vanaf 2000 door Nederland en andere VN-lidstaten zijn gemaakt op het hoogste niveau van internationale vrede en veiligheid rond de preventie van conflict en inclusieve vrede en veiligheidsprocessen. Deze afspraken tezamen, bestendigd in maar liefst 10 VN-Veiligheidsraad Resoluties, bekrachtigd door het CEDAW-Comité en in de Arms Trade Treaty, en overgenomen door de [EU](#) en [NAVO](#), worden de *Women, Peace and Security*-agenda genoemd².

Het NAP 1325-IV is ontwikkeld in nauwe samenwerking tussen de ministeries van Buitenlandse Zaken (DSO, DSH, DMM en DBV), Justitie en Veiligheid, inclusief de directie Asiel & Migratie, Defensie, en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ook kennisinstituten, externe experts en ruim 70 maatschappelijke organisaties waren nauw betrokken bij de ontwikkeling van dit actieplan.

Aanbeveling

- = Prioriteer de integratie van alle Nederlandse afspraken rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid, zoals beschreven in [ANNEX 1 van het NAP 1325-IV](#), in alle 'soft' en *hard security*-beleid en -beleidsuitvoering.

2. Sta pal voor de preventie van conflict en voor inclusieve vrede en veiligheidsprocessen

Uitvoer van de WPS-agenda is fundamenteel voor de preventie van conflict en het versterken van de veiligheid, rechten en positie van vrouwen en meisjes in (post)conflict. Maar die uitvoer staat internationaal onder druk door een goed gefinancierde en gecoördineerde anti-gender beweging waarin Rusland in VN verband een leiderschapsrol voert. De oorlog in Oekraïne en de Europese reactie erop toont hoe makkelijk alle kennis over duurzame vrede en inclusieve veiligheid overboord wordt gezet. Militarisering lijkt de *easy way out*. Overheden voeren slechts onderdelen van de agenda uit die hen welgevallig is. In landen waar xenofobie, nationalisme en autoritarisme toenemen, neemt multilaterale en nationale uitvoer van de aangenomen VN-Veiligheidsraad

¹ Zie het [NAP 1325 \(2016-2020\)](#) en het huidige [NAP 1325 \(2021-2025\)](#).

² Internationaal wordt aan de WPS-agenda gerefereerd als de 10 VN-Veiligheidsraad Resoluties (1325, 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2422, 2467 en 2493), samen met CEDAW General Recommendation 30 en het VN Wapenhandelsverdrag artikel 7.4.

resoluties en internationale verdragen af. Dit alles ondermijnt direct de internationale (rechts)orde. Tegelijk zijn de verantwoordingsmechanismen van de internationale gemeenschap onvoldoende toegerust op de huidige geopolitieke context.

Een belangrijk doel van de WPS-agenda is de inclusie van vrouwen bij preventie en vredesprocessen. Inclusieve vrede en veiligheidsprocessen waarin ook vrouwen en jongeren betekenisvol betrokken zijn, waarin ieders noden worden meegewogen, kunnen rekenen op bredere steun. Ze zijn daarmee duurzamer. Bovenal is betekenisvol kunnen meebeslissen over je eigen toekomst en veiligheid een mensenrecht. Toch is de inclusie van vrouwen ruim 21 jaar na aanneming van VN Res. 1325 nog niet op een acceptabel niveau. De belangrijke rol van vrouwen in vredesprocessen wordt vaak onderstreept in de VN-Veiligheidsraad. Toch waren tussen 1992 en 2019 wereldwijd slechts 13% van de onderhandelaars, 6% van de bemiddelaars en 6% van de ondertekenaars in belangrijke vredesprocessen vrouwen.³ Vrouwelijke *briefers* uit het maatschappelijk middenveld worden nauwelijks gehoord in reguliere landen bijeenkomsten van de VN-Veiligheidsraad. In vredesbesprekingen zoals met de Taliban en in Sudan, worden vrouwen vrijwel uitsluitend overhaast uitgenodigd voor gesprekken in zijkamertjes of aparte commissies. De corona-pandemie verergerde de ondervertegenwoordiging: slechts 25%⁴ van de corona *taskforces* in conflict- en post-conflictlanden bestond uit vrouwen. Vrouwen waren met name vertegenwoordigd op uitvoerende, niet-besluitvorming posities.

Ondanks ruim 21 jaar aan toezeggingen op het hoogste niveau van internationale veiligheid, worden de doelen van de WPS-agenda stelselmatig over het hoofd gezien in *hard security* vraagstukken of geïsoleerd in ontwikkelingsprogramma's. Deze programma's worden bovendien ernstig onder gefinancierd. Nauwelijks 1% van de wereldwijde financiering in fragiele of door conflict getroffen landen gaat naar vrouwenrechtenorganisaties. Slechts 5% van de ODA-financiering is direct gericht op het versterken van de positie en rechten van vrouwen en meisjes in conflict contexten⁵. De uitvoering van VN Res. 1325 en de daaropvolgende resoluties vereist een consistent beleid dat gericht is op publieke erkenning, effectieve bescherming en strategische, flexibele en duurzame financiering voor maatschappelijke organisaties en vrouwelijke mensenrechtenverdedigers.

Aanbevelingen

- = Prioriteer *human security* in alle buitenlandse veiligheidsbeleid. Maak een nieuwe risicoweging ten aanzien van de *European Peace Facility*: neem *human security* en beleidscoherentie in de risicobeoordelingen op. Bepleit dit ook in EU-verband, alsook de consequente toepassing van de EU-wapenexport criteria tav wapenleveranties uit de EPF aan fragiele- en conflictlanden.
- = Steun voldoende civiele ruimte waar individuen en organisaties van burgers zich veilig kunnen uitspreken over vrede en veiligheid. Steun daarmee de opbouw van stabiele samenlevingen waarin burgers zich kunnen verhouden tot inclusief, transparant en accountable bestuur. Alloceer in dit kader, conform VN-standaarden, 15%⁶ van het ODA-budget voor vredesinitiatieven die gender gelijkheid promoten, via voldoende, flexibele, strategische en duurzame financiering aan maatschappelijke organisaties en vrouwelijke mensenrechtenverdedigers. Bepleit dit ook in EU en VN-verband. Behoud deze focus, ook in tijden van conflict en crisis.
- = Toon internationaal transparantie en accountability: leg publiek en structureel in Nederland en in EU, NAVO en VN-verband verantwoording af voor de Nederlandse inzet op inclusieve vrede en veiligheid, conform de gemaakte afspraken daaromtrent⁷.
- = Sta als drager van een Feministisch Buitenland Beleid tijdens diplomatieke missies en publieke ontmoetingen, ondubbelzinnig, in duidelijke termen en te allen tijde achter de WPS-agenda, evenals achter de uitvoerders ervan.
- = Prioriteer de ondersteuning van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en feministische vredesbewegingen in vredesprocessen, dwing indien nodig vrouwenquota af voor delegaties.
- = Garandeer *gender mainstreaming* in 85% van alle activiteiten in het buitenland, conform de richtlijnen van het EU Gender Action Plan-III⁸.

³ United Nations Security Council (2020). Report of the Secretary-General on women peace and security (S/2021/827), para. 15. Data come from the Council on Foreign Relations, Women's participation in peace processes.

⁴ [s_2021_827.pdf \(securitycouncilreport.org\)](https://www.un.org/News/Press/docs/2021/01/210101.sgsm19.docstxt)

⁵ <https://www.oecd.org/development/gender-development/Development-finance-for-gender-equality-2021.pdf>

⁶ <https://wps.unwomen.org/financing/>

⁷ https://www.nap1325.nl/assets/PDF/Women-Peace-and-Security_NAP-1325-IV_2020_Eng_versie-1.pdf

⁸ https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_en.pdf

3. Integreer een intersectionele genderlens in P/CVE-programma's

Vrouwen en mannen spelen in gewelddadig extremistische groeperingen uiteenlopende rollen: van geldschieters, tot strategie ontwikkelaars, ICT-medewerkers en uitvoerders van gewapend geweld. Het idee dat vrouwen vooral slachtoffer zijn of een lage positie in de organisatie bekleden, is ernstig achterhaald.

Extremistische organisaties stellen profielen op, waarin skills, gender, leeftijd, religie, ideologie, klasse, huidskleur en etnische achtergrond allemaal een functie kunnen hebben. Om vrouwen en mannen binnen dat profiel te rekruteren, worden op maat gemaakte trajecten ontwikkeld, afhankelijk van iemands vaardigheden, interessegebieden of zwakke plekken. Individuele wervingscampagnes worden voor specialistisch werk ingezet, maar vanwege groeiende surveillance op algemene wervingscampagnes, ook steeds vaker voor minder gespecialiseerde krachten, zoals jongeren voor de gewapende strijd. Groeperingen als Al-Shabaab en ISIS zetten vrouwelijke en mannelijke recruiters in, afhankelijk van de motivatie - en kwetsbaarheden - van de gerekruteerde.

Redenen voor radicalisering verschillen voor vrouwen en mannen. Naast ideologische motivaties zijn mannen vaker gemotiveerd door status, aanzien en geld. Vrouwen zijn eerder gemotiveerd door familiebanden, al dan niet aangetrouwd. Ook een traumatische gebeurtenis, zoals een gewelddadige aanhouding waarbij een familielid overlijdt, kan een trigger zijn. Opvolging van een dergelijke aanhouding en communicatie met de hele gemeenschap is cruciaal, zeker als er sprake is van nauwe onderlinge sociale banden. Ook (conflict gerelateerd) seksueel en gender gerelateerd geweld is een trigger. Een vrouw of meisje dat is verkracht of aangerand, kan in hechte gemeenschappen verantwoordelijk worden gehouden voor het eerverlies van de familie. Zij wordt niet langer geaccepteerd als volwaardig lid van de gemeenschap en/of als goede huwelijkspartner. Een (religieus) extremistische organisatie kan 'verlossing' in het vooruitzicht stellen middels het bieden van een huwelijkspartner en een gezin.

Ook spelen recruiters in op concepten als mannelijkheid en vrouwelijkheid: 'bij ons word je een echte man', of 'bij ons zitten 'echte' mannen, die werken voor de kost en jouw gezin zullen beschermen'. De rol van vrouwen als verzorger van het gezin en mannen als kostwinner en beschermer ervan, wordt vanuit de extremistische ideologie benadrukt en geïdealiseerd.

Radicalisering en de wervingstrajecten zijn dus sterk afhankelijk van heersende gendernormen⁹. Daarboven op komen factoren als etniciteit, sociale klasse, economische status en vrijwilligheid. Van effectieve preventie van rekrutering evenals van effectieve deradicaliserings- en terugkeertrajecten kan daarom alleen sprake zijn als de aanpak net zo *tailor made* is, en gebaseerd op de realiteit van vrouwen en meisjes, mannen en jongens in al hun diversiteit. Kijk bijvoorbeeld naar de positie van een vrouw in een organisatie: positie wordt bepaald door oa de soort functie en etniciteit, en status van de echtgenoot. Hoe hoger de positie, hoe beter het (kamp)leven, en hoe onwaarschijnlijker vrijwillig vertrek.

Aanbevelingen:

- = De sociale en religieuze normen of context kennen is *key* voor effectieve P/CVE-benaderingen. Voer een gender analyse uit voorafgaand aan de ontwikkeling van P/CVE-beleid en programma's, tijdens de uitvoer ervan en bij de evaluatie. Zodat deze uitgaan van de heersende sociale normen en daarop daadwerkelijk kan worden ingespeeld.
- = Begeleid de hele gemeenschap. Vanuit een westerse bril wordt te vaak alleen op het individu of kerngezin gefocust. In de meeste culturele contexten waarin radicalisering plaats vindt, worden kinderen grootgebracht door een nauw verbonden gemeenschap. De preventie van radicalisering, of deradicaliseren van jongeren, vergt dan ook het meenemen van meer dan het kerngezin.
- = Ken de verschillende *triggers* voor vrouwen en mannen voor radicalisering en zorg voor follow up bij gebeurtenissen die een mogelijke voedingsbodem zijn voor radicalisering. Zoals (conflict gerelateerd) seksueel en gender gerelateerd geweld. Houd rekening met de intersectie tussen gender en diversiteitsfactoren zoals etniciteit, sociaal-economische klasse, etc. die maken dat bepaalde vrouwen en mannen eerder ontvankelijk zijn voor aansluiting bij een extremistische groep.
- = Veel lokale vrouwengroepen en -organisaties zijn al jaren actief in het versterken van de weerbaarheid van lokale gemeenschappen en daarmee de preventie van gewelddadig extremisme. Lokale informele en religieus leiders zijn daarnaast belangrijke ingangen tot delen van de gemeenschap. Steun ervaren lokale partners en werk met hen samen. Laat lokale partners ivm hun eigen veiligheid en de duurzaamheid van

⁹ Zie oa: <https://theconversation.com/profiles/fathima-azmiya-badurdeen-1185821/articles>

hun cruciale werk, tegelijk te allen tijde in *the lead* en vrij om eigen beleids- en programmatische en financiële keuzes te maken.

- = Maak gebruik van en promoot alternatieve en op maat boodschappen voor vrouwen en mannen, meisjes en jongens via digitale ruimten bij P/CVE-trajecten. Ontwikkel deze boodschappen met lokale vrouwen, jongeren en religieus leiders, die weten wat werkt in de gemeenschap. Juist daar waar werving zich uitstrekt tot over de grens en surveillance in openbare ruimten andere vormen van werving moeilijk maken, vormen sociale media een belangrijk instrument. Ook hierbij maken *recruiters* gebruik van platforms waar met name vrouwen of mannen op afkomen, en zijn boodschappen *gendered*, ofwel afgestemd op vrouwen of op mannen.
- = Koppel (lokaal) *hard security* CVE/CT-beleid aan nationale actieplannen rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid. Inmiddels hebben [98 landen wereldwijd nationale actieplannen rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid](#). Met deze NAPs worden de 10 VN-Veiligheidsraad Resoluties rond inclusieve vrede en veiligheid vertaald op lokaal niveau. Het is cruciaal dat anti-radicaliserings wetgeving- en beleid aansluit op deze plannen. Zoals in Kenia waar maatschappelijk middenveld en experts pleiten voor koppeling van de P/CVE-plannen met de lokale NAPs op county niveau. Zodat vrouwen worden gezien en gehoord in het tegengaan van radicalisering en toegang krijgen tot financiering van hun werk.

4. Voorkom negatieve impact van (financiële) anti-terreurmaatregelen op vrouwelijke mensenrechtenverdedigers (WHRDs) en vrouwenrechtenorganisaties

Nederlandse (financiële) anti-terreur (C(F)T) maatregelen pakken regelmatig negatief uit voor het werk en de maatschappelijke ruimte van WHRDs en organisaties die werken aan gendergelijkheid en vrouwenrechten in fragiele en conflict contexten¹⁰. Deze maatregelen komen bovenop de sociale en politieke druk die deze individuen en organisaties ervaren als gevolg van hun kritische mensenrechtenwerk. Op de lange termijn ondermijnt het de capaciteit van WHRDs, vrouwelijke vredeswerkers en mainstream humanitaire en ontwikkelingsorganisaties om overheden te controleren, noodzakelijke hulp en ondersteuning te bieden, of te werken aan cruciale politieke en sociale verandering.

Een voorbeeld is het wetsvoorstel 'Strafbaarstelling verblijf in terroristisch gebied', waardoor het belangrijke werk van vrouwelijke mensenrechten- en vredesactivisten en organisaties in gevaar komt. Als medewerkers van vredes-, ontwikkelings- en mensenrechtenorganisaties vervolgd kunnen worden zodra zij zich zonder toestemming in door Nederland aangemerkt terroristisch gebied bevinden, wordt de facto de implementatie van de Nederlandse beleidsprioriteiten rond inclusieve vrede en veiligheid door de Nederlandse overheid zelf onmogelijk gemaakt.

Als gevolg van C(F)T-maatregelen en *derisking* door banken, ondervinden vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en humanitaire en ontwikkelingsorganisaties regelmatig praktische obstakels zoals een geblokkeerde bankrekening, onmogelijkheid om geldtransfers over te maken of te ontvangen voor activiteiten of personeel, en onnodige *due diligence* eisen van financiële instellingen en donoren. Hierdoor kunnen vooral lokale partners die vaak in conflictsituaties werken niet worden ondersteund. De risico's worden volledig afgewenteld op deze lokale organisaties en mensenrechtenverdedigers. De effectiviteit van hun werk wordt ermee ondermijnd, waarmee ook de implementatie van het Nederlands beleid.

Aanbevelingen

- = Documenteer en monitor de effecten van C(F)T-maatregelen op maatschappelijke organisaties, waaronder lokale vrouwenorganisaties, conform VN-Veiligheidsraad Resolutie 2242 en de toezegging in het Nederlandse NAP1325-IV. Pas deze zo nodig aan om de autonomie, kritische stem en het cruciale werk van lokale vrouwenrechtenorganisaties te blijven ondersteunen en respecteren. Daartoe hoort ook het bewaken van de consistentie van C(F)T-maatregelen, en het aanspreken van en nemen van

¹⁰ WO=MEN Dutch Gender Platform & Human Security Collective (2019) *Protecting us by tying our hands*, CBF & Goede Doelen Nederland (2021) *Waar staan we nu?: Reflectie op het voorkomen van terrorismefinanciering in de goededoelensector*, Volkskrant (21 oktober 2020) *Jacht op fout geld brengt goede doelen in de problemen*, NOS (22 augustus 2021) *Hulporganisaties kunnen moeilijk geld overmaken door anti-terrorismereregels*, NRC (30 september 2021) *Voorlopig ligt de hulp aan Afghanistan stil – en dat raakt de Afghaanse burger* Volkskrant (29 november 2021) *Door de jacht op terroristen en fout geld kunnen ook de brave vrijwilligers hun geld nergens kwijt*

maatregelen tegen financiële instanties die mensenrechten schenden. Evenals het wegnemen van drempels voor maatschappelijke partners, ook in consortia, om problemen te melden.

- = Steun organisaties die zich sterk maken voor consistentie van C(F)T-maatregelen. Zorg dat maatschappelijke organisaties bij de uitvoer van door het ministerie van Buitenlandse Zaken gefinancierde projecten, niet alleen de kosten en risico's van C(F)T-maatregelen dragen.

5. Overbrug de kloof tussen *grassroots* vredesbewegingen en (inter)nationale politieke processen

Vrouwen- en jongerenorganisaties evenals (jonge) mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten, vrouwen en mannen, spelen een belangrijke frontlinie-rol bij lokale hulp in crisis en (vreedzame) transformatie van (post) conflict. Tegelijk is sprake van een groeiende kloof tussen vredesinitiatieven van deze *grassroots* bewegingen (*track 2*) en (inter)nationale politieke processen (*track 1*). Hierdoor ontbreken de behoeften en noden van verschillende groepen mensen tav vrede en veiligheid in het gros van alle vredesakkoorden.

Hoewel de (feministische) *grassroots* vredesbeweging meermaals (dreigend) geweld wist te stoppen of voorkomen, zoals in Sudan, Liberia, Colombia en Ierland, worden zij nauwelijks gehoord of geconsulteerd tijdens formele processen rond conflictpreventie en -resolutie, alsook de belangrijke politieke overgangsprozessen die volgen uit vredesverdragen en nieuwe regeringsvormen en daarmee de kans op duurzame vrede vormgeven. Ten tijde van de COVID-pandemie werden veel fysieke meetings naar online verplaatst. Dat bood kansen voor een gelijk speelveld voor vrijwel iedereen met een computer en internet. Toch is de toegang tot (inter)nationale politieke processen beperkt voor de vrouwen die demonstraties leiden op straat, of zich inzetten voor vredesinitiatieven in de haarvaten van de samenleving. De participatie van *grassroots* bewegingen en vredesactivisten in formele vredesprocessen en sessies van de VN-Veiligheidsraad is zelfs sterk gedaald sinds het uitbreken van de corona pandemie.¹¹

Aanbevelingen

- = Prioriteer diplomatieke en financiële steun, samen met gelijkgezinde landen, aan vertegenwoordigers van vrouwen, jongeren en gemarginaliseerde groepen om vredesonderhandelingen en politieke processen betekenisvol te kunnen beïnvloeden en procesmatig mede vorm te geven. Steun deze groepen om bij te dragen aan een constructieve samenwerkingscultuur voor de toekomst.
- = Steun *grassroots* bewegingen met financiële middelen, reis- en visavereisten, zodat zij hun achterban tijdig en volledig kunnen consulteren, informeren en vertegenwoordigen. Voorkom dat activisten en hun organisaties bedolven raken onder ingewikkelde en omslachtige criteria.
- = Expertise om met digitale dreigingen, zoals het hacken van gevoelige informatie, om te gaan, ontbreekt vaak bij kleinere organisaties. Tegelijk is digitale communicatie vaak de levensader van *grassroots* activisten. Investeer in training en materiaal ter bescherming van digitale veiligheid van activisten en hun organisaties. Zodat zij zich blijvend kunnen inzetten op het vredesproces, op stabiliteit en het steunen van lokale vormen van democratie.
- = Steun blijvend, juist in crisissituaties, de (internationale) maatschappelijke organisaties die een brugfunctie spelen en *grassroots* bewegingen en activisten ondersteunen om hun stem in (inter)nationale politieke processen te laten horen.

6. Bestrijd de toename van geweld tegen en intimidatie van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers door de anti-gender beweging

In de afgelopen jaren is de invloed van anti-gender bewegingen wereldwijd toegenomen. Vrouwelijke mensenrechtenverdedigers (WHRDs) en vredesactivisten worden steeds vaker blootgesteld aan geweld en intimidatie. Hoewel dit ook geldt voor mannelijke mensenrechtenverdedigers, verschilt de mate en het type geweld op basis van gender. De inperking van de vrijheden van vrouwenrechtenactivisten en vredesopbouwers is vaak de spreekwoordelijke 'kanarie in de koolmijn' en heeft op de korte en lange termijn impact op de stabiliteit, goed bestuur en wederopbouw van een land.

¹¹ Het percentage vrouwelijke briefers uit het maatschappelijk middenveld daalde in de eerste helft van 2020 met 40% ten opzichte van de eerste helft van 2019, en bedroeg aan het eind van het jaar in totaal 28, evenredig verdeeld over thematische bijeenkomsten en landenspecifieke bijeenkomsten. Zie: *United Nations Security Council (2021). Report of the Secretary-General on women peace and security (S/2021/827), para. 102. Available at <https://undocs.org/S/2021/827>.*

Hoe meer vrouwen deelnemen aan geweldloze massabewegingen, hoe meer die bewegingen kans van slagen hebben en leiden tot een democratisch overheidsbestel¹². Met andere woorden, politiek actieve vrouwen zijn een bedreiging voor autoritaire en autoritair-georiënteerde leiders. Uit rapporten en getuigenissen van WHRDs blijkt de laatste jaren een stevige toename van seksueel geweld, (cyber)intimidatie, beperkende wetten en andere vormen van fysieke, mentale en economische intimidatie en aanvallen. Tegelijkertijd krimpt wereldwijd de maatschappelijke ruimte om samen te komen en worden kritische stemmen onderdrukt. Anti-gender bewegingen gaan vaak samen met autoritaire en xenofobe gedachtegoed. Ze hebben een negatieve impact op de participatie van WHRDs in internationale fora. *Briefers* uit het maatschappelijk middenveld moeten zich bijvoorbeeld terugtrekken uit internationale consultatie sessies - zoals bij de VN-Veiligheidsraad - omdat zij bij deelname worden bedreigd of geïntimideerd door de overheid of andere actoren.¹³

Bestaande rechten van vrouwen en gender non-conforme personen komen door deze tegenbeweging in de verdrukking. Vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vredesopbouwers lopen vanwege hun kritiek op bestaande machtsstructuren bovendien extra kans op (seksueel en) gendergerelateerd geweld. De genoemde situatie is niet alleen verontrustend vanwege de aantasting van de verworven rechten en lichamelijke integriteit van individuele WHRDs. Ook staat het werk van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en activisten ermee onder druk. Dat is van groot belang voor het vergroten van gendergelijkheid, versterken van sociale cohesie, naleving van mensenrechten en vredesopbouw. Wereldwijd nemen WHRDs leidersrollen in binnen organisaties, groepen en bewegingen die grote maatschappelijke veranderingen teweegbrengen. Het werk en de individuele vrijheden van WHRDs moeten in het binnenland en buitenland actief worden beschermd en verdedigd. Juist via het ondersteunen van maatschappelijke organisaties en vrouwenrechtenorganisaties die zich tegen bovengenoemde trends keren.

Aanbevelingen

- = Zet het Nederlands leiderschap op vrouwenrechten en gendergelijkheid ook in het veiligheidsbeleid voort en wijs patriarchaal autoritarisme expliciet af. Doe dat oa in multinationaal coalitieverband. Faciliteer deling van kennis en technische vaardigheden in de strijd tegen autoritarisme. Organiseer een top of conferentie met een multilaterale groep landen of een regionale of mondiale organisatie, om dit een impuls te geven. Faciliteer dat vrouwen en hun voorvechters uit de hele wereld samenkomen om hun ervaringen en strategieën uit te wisselen.
- = Maak de bescherming van individuele en georganiseerde vrouwenrechtenactivistes en vredesopbouwers prioriteit in het Nederlands mensenrechtenbeleid evenals in de landenprogramma's van Nederlandse missies, conform de VN Verklaring (1998) en de EU-richtlijnen (2008¹⁴) voor mensenrechtenverdedigers. Focus in beide op de specifieke beschermingsbehoeften van (jonge) WHRDs.
- = Bouw internationale supportnetwerken met like-minded landen en posten. Werk daarbij samen met internationale en nationale netwerken van maatschappelijke organisaties, ook van diaspora vrouwenorganisaties in Nederland. Prioriteer de veiligheid van vrouwenrechtenactivisten ook in strategische partnerschappen.
- = Investeer blijvend en lange termijn in vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en feministische sociale bewegingen. Ook in tijden van crisis en gewapend conflict. Biedt de mogelijkheid tot flexibele basisfinanciering om het werk van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers veilig te stellen, inclusief de financiering van beschermingsmaatregelen.
- = Investeer in kennis over de intersectie van gender met diversiteitsfactoren, zoals seksuele oriëntatie, geloofsovertuigingen, sociale klasse en etniciteit bij beleidsmakers en posten. Inheemse WHRDs wiens cultuur, religie en grondgebied niet worden erkend of beschermd, hebben te maken met andere

¹²

https://www.oefresearch.org/sites/default/files/documents/publications/Womens_Participation_Nonviolent_Campaigns_Digital.pdf

¹³ <https://news.un.org/en/story/2022/01/1109992>,

<https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2022/01/protecting-womens-participation-ministerial-level-open-debate.php>, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24232&LangID=E>, <https://www.amnesty.org/en/documents/act30/1139/2019/en/>, <https://kvinna.tillkvinna.se/wp-content/uploads/2018/03/kvinna-till-kvinna-suffocating-the-movement-report-eng-2018.pdf>, <https://digitallibrary.un.org/record/1663970>

¹⁴ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/3958/EU%20Guidelines%20on%20Human%20Rights%20Defenders

uitdagingen dan WHRDs uit politieke hogere klassen. Maak daarom deelname aan structurele mensenrechten- en gender trainingen verplicht voor diplomatiek personeel op alle niveaus binnen ambassades.

7. Demilitariseer de maatschappelijke rol van mannen en jongens

In veel samenlevingen worden mannen en jongens nog steeds gezien als de beschermer en kostwinner. Er is wereldwijd sprake van een gemilitariseerde kijk op mannelijkheid. Bij (dreigend) conflict leidt dat eerder tot gewapend conflict. Gewapende conflicten kunnen alleen duurzaam transformeren wanneer die maatschappelijke kijk op mannelijkheid verandert en demilitariseert.

Onze ideeën over mannelijkheid of *masculiniteiten* beïnvloeden conflicten: ze vragen in patriarchale samenlevingen vaak om dwang, kracht, controle en geweld om geschillen en conflicten op te lossen. Conflicten militariseren masculiniteiten, waarbij 'echte mannen' de wapens oppakken en steeds meer bereid zijn geweld te gebruiken. Dit gebeurt in een context van gemilitariseerde masculiene buitenlandpolitiek, zoals we zien in Rusland en China. Internationaal komen daardoor inclusieve vrede en veiligheidsprocessen, waaraan vrouwen en mannen evenredig betekenisvol deelnemen en waarin de veiligheid en noden van alle groepen in de samenleving aan bod komen, onder druk te staan. Evenals de focus op preventie van conflict, of geweldloze vormen van conflicttransformatie, zoals erkend in de WPS-agenda.

Als mannen niet voortdurend hoeven voldoen aan gemilitariseerde ideeën over mannelijkheid, ontstaat ruimte voor duurzame en geweldloze vormen van conflicttransformatie. Er ontstaat ook ruimte voor mannen en jongens om stelling te nemen voor de rechten van vrouwen en meisjes, en gendergelijkheid in vredesprocessen.

Aanbevelingen

- = Ontwikkel een duidelijke visie op de verandering van gemilitariseerde masculiniteiten en de rol van mannen en jongens in gendergelijkheid in conflictgebieden, zoveel mogelijk als onderdeel van een Feministisch Buitenland Beleid.
- = Laat zowel mannelijkheid alsook de rol van mannen en jongens onderdeel uitmaken van programma's rond gendergelijkheid en vrouwenrechten in (post)conflictgebieden. Werk conform o.a. VNVR Resolutie 2242 naar de herverdeling van machtsverhoudingen in een samenleving. Staar niet blind op versterken van vrouwen en meisjes alleen.
- = Financier onderzoek naar de samenhang van masculiniteiten en gewapend geweld. Betrek denktanks en Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigers bij onderzoek en ontwikkelingsprogramma's.

Tot slot roepen wij het kabinet op: voorkom papieren tijgers. Ontwikkel een implementatieplan ten behoeve van de nieuwe strategieën en beleidsnota's als volgende stap. Maak daarin een duidelijke link met de nieuwe defensienota en nieuwe buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerkingnota.

Over WO=MEN

WO=MEN Dutch Gender Platform is het Nederlandse netwerk van vrouwenrechten-, diaspora- en ontwikkelingsorganisaties, ondernemers, militairen, academici en activisten die zich inzetten voor genderrechtvaardigheid en vrouwenrechten wereldwijd. WO=MEN is het grootste netwerk in Europa op dit gebied. Daarnaast is WO=MEN met het ministerie van Buitenlandse Zaken de coördinator van het Nationaal Actieplan 1325 en *catalytic member* van de internationale [Women, Peace and Security and Humanitarian Action Compact](#). Zie voor meer informatie: www.wo-men.nl.